

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут менеджменту, харчових технологій і торгівлі
Кафедра менеджменту та адміністрування
СИЛАБУС
Виборчі системи

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Руденко О.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 20__ р.

Розробник (-и): Косач І.А., д.е.н., проф.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри _____ МА _____
(назва кафедри)

Протокол від «08 » 02 2024 р. №_3__

Узгоджено з гарантом освітньої програми: _____ Лашук О.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тип дисципліни	<i>Обов'язкова/вибіркова.</i>
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	3 курс, 6 семестр
Викладач (-і)	Косач І.А.
Профайл викладача (-ів)	https://pumo.stu.cn.ua/member/kosach-iryna-anatoliyivna/
Контакти викладача	Чернігів, вул. Шевченка, 95, корп.1, каб. 402. Телефон: (046) 665-261; Irish_kos@ukr.net

1. Анотація курсу.

Курс "Виборчий процес" покликаний формувати теоретичну базу майбутніх держуправлінців щодо особливостей процесу виборів, тому метою його вивчення є ознайомлення з ключовими елементами сучасних електоральних кампаній, оволодіння студентами базовими політичними технологіями, розуміння специфіки прийняття електоральних рішень та знання законодавчої бази.

2. Мета та цілі курсу.

Формування у студентів об'єктивного уявлення про характерні риси і специфічні особливості виборів як інституту політичної системи, типів виборчих систем, дослідження світового досвіду формування виборчих систем на прикладі різних країн світу; розгляд основних напрямів і тенденцій розвитку різних типів виборчих систем; розкриття особливостей переходу від одного типу виборчої системи до іншого; дослідження інституту виборів в умовах демократії, авторитаризму й тоталітаризму як явищ, характерних для новітньої епохи.

3. Результати навчання.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) та фахові (ФК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань.

ЗК07. Здатність працювати в команді.

ЗК08. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

4. Пререквізити. Передумовою вивчення дисципліни є базові знання з дисципліни «Управління політичними формуваннями», «Децентралізація влади в Україні».

5. Обсяг курсу. Зазначте загальну кількість кредитів, кількість занять та годин самостійної роботи.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16
Лабораторні заняття	14
Самостійна робота	60
Індивідуальне завдання – розрахункова графічна робота/курсова робота	
Всього кредитів – вказати кількість кредитів	3

лекційні, самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів тощо).

6. Тематика курсу.

Модуль 1. Теоретико-концептуальні виміри виборчої системи

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВИБОРИ ЯК ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Тема 1. Інститут виборів у політичній системі суспільства

Мета, завдання та структура курсу. Місце курсу в системі політичних та гуманітарних дисциплін. Електоральна політологія – наука про вибори, виборчі системи та виборчу поведінку. Становлення та розвиток теорії виборчих систем. Сучасні проблеми та методи вивчення виборчих систем та виборчої поведінки. Огляд літератури з курсу. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу та методика оцінювання знань. Поняття виборів. Вибори як невід'ємний елемент демократії, форма народовладдя. Вибори і представницька демократія. Ліберальна та виборча демократія. Вибори як інструмент демократизації. Європейський виборчий доробок. Класифікація виборів. Чинники впливу на характер виборів. Вибори як знаряддя політичного маніпулювання. Вибори як інструмент переходу до демократії. Функції та учасники виборів.

Тема 2. Основні етапи виборчого процесу

Загальні принципи демократичної організації виборів. Призначення виборів та визначення дати їх проведення; визначення виборчих округів та виборчих дільниць; утворення виборчих комісій (Центральної, окружних, дільничних); складання списків виборців; висування та реєстрація кандидатів. Фінансування виборів. Проведення передвиборчої агітації; власне голосування; підрахунок голосів; оприлюднення результатів голосування та проведення за потреби повторного голосування чи повторних виборів. Поняття повторних та недійсних виборів: політологічна відмінність

Змістовий модуль 2. Типологія виборчих систем

Тема 3. Поняття виборчих систем. Мажоритарна виборча система та її характеристика

Мажоритарна система: одномандатна, багатомандатна і преференційна. Мажоритарна система абсолютної більшості (МСАБ) і мажоритарна система відносної більшості (МСВБ). Роль особистості лідера в умовах мажоритарної політичної системи. Переваги мажоритарної політичної системи: перемога на виборах великих політичних партій і створення однопартійних урядів. Істотні недоліки мажоритарної системи.

Тема 4. Пропорційна виборча система як спосіб забезпечення широкого політичного представництва у парламенті. Змішані виборчі системи

Пропорційна система закритих списків. Пропорційна виборча система відкритих списків. Багаторівневі пропорційні виборчі системи. Основні групи виборчих формул пропорційного представництва. Базові методи розподілу голосів в одному багатомандатному виборчому окрузі. Виборча квота. Квота Гейра. Квота Гагенбаха-Бішоффа. Квота Імперіалі. Методи, з використанням яких розподіляються мандати з використанням виборчої квоти. Метод Д'Ондта. Метод СенЛагю. Виборчий бар'єр. Проблема відсутності персональної відповідальності депутата перед виборцями. Змішана виборча система як приклад однієї з найстабільніших виборчих систем. Поєднання елементів мажоритарної системи та систем пропорційного представництва. Лінійне змішування (паралельне комбінування). Структурне змішування. Система з єдиним голосом, що не допускає передачі. Система з єдиним голосом, що передається. Обмежене голосування. Кумулятивне голосування. Змішана система, що використовує модифіковану пропорційну систему представництва.

Змістовий модуль 3. Виборчі кампанії і виборчі технології

Тема 5. Виборча кампанія її суть та складові. Стратегія і тактика виборчої кампанії

Основні поняття, цілі, завдання і принципи виборчої кампанії. Суспільно-політичні фактори впливу на виборчу кампанію. Суб'єкти виборчого процесу. Роль виборчого менеджменту. Загальні принципи стратегії виборчої кампанії. Електоральне середовище та ресурси. Моделі виборчої кампанії. Різновиди виборчих стратегій. Визначення цілей і основні етапи виборчої кампанії. Календарний план виборчої кампанії. Тактика зв'язків з громадськістю у виборчий період.

Тема 6. Виборчі технології: теорія та практика застосування

Політичні і виборчі технології: підходи до визначення. Сутність виборчої технологій. Види виборчих технологій. Особливості застосування виборчих технологій в Україні Структура і зміст виборчих технологій спіндокторингу та іміджмейкінгу. Особливості агітації. Ефективність "брудних" технологій. Сучасний стан і ключові характеристики політичних ЗМІ. Взаємодія політичних партій і мас-медіа. PR політичних партій у ЗМІ під час виборчої кампанії. Незалежні та заангажовані мас-медіа. Методи формування громадської думки під час виборчої кампанії.

7. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	<i>Активна участь в роботі впродовж семестру (виконання тематичних завдань, виконання індивідуальних практичних завдань) /залік - 60/40</i>
Вимоги до РГР, КР, КП тощо	
Практичні (лабораторні) заняття	<i>Підготовка усних відповідей з лекційного матеріалу, відповідь на питання самостійного опрацювання, виконання практичних завдань</i>

Умови допуску до підсумкового контролю	<i>Наявність конспекту лекцій, активність протягом навчального семестру, мінімальна кількість балів 21.</i>
---	---

Поточний контроль – до 60 балів, в тому числі: практичні заняття – до 50 балів, підсумковий модульний контроль – до 10 балів.

Семестровий контроль у вигляді заліку проводиться під час сесії у вигляді тестування (максимум 40 балів). Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до оцінки за залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів за видами робіт	
	Усні відповіді, підготовленість до практичних занять	Повнота та своєчасність виконання завдань
Змістовний модуль 1. Вибори як інститут політичної системи	0...5	0...10
Змістовний модуль 2. Типологія виборчих систем	0...5	0...15
Змістовний модуль 3. Виборчі кампанії і виборчі технології	0...5	0...10
Підсумкова поточна оцінка за семестр	15	35

Підсумковий модульний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Змістовний модуль 1. Вибори як інститут політичної системи (Тестові завдання)	0...3
Змістовний модуль 2. Типологія виборчих систем (Тестові завдання)	0...4
Змістовний модуль 3. Виборчі кампанії і виборчі технології (Тестові завдання)	0...3

Підсумкова семестрова оцінка

Види робіт	Кількість балів
Поточний контроль	0...50

Підсумковий модульний контроль	0...10
Залік	0...40
Разом	0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

8. Політики курсу. Обов'язкова активна участь в обговоренні проблемних питань, участь у всіх видах контролю.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів, він не допускається до складання заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»». Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний залік складається з двома теоретичними та одним практичним питаннями.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять очно у відповідності до затвердженого розкладу, крім випадків карантину (коли заняття проводяться дистанційно через Інтернет), а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл. Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика дедлайнів

Максимальна оцінка за невчасно здані роботи оцінюється за рівнем E. Виключенням може бути наявність поважних причин несвоечасної здачі зазначених робіт (хвороба, участь в зазначений час в інших видах навчальної, наукової чи організаційної роботи, офіційна робота за фахом тощо).

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проєктах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямами курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні лабораторних, контрольних та розрахунково-графічних робіт (КР/КП) (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література.

Основна:

1. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії : монографія / В. І. Бортніков ; Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. - Луцьк : Вежа, 2017. - 524 с.
2. Виборче право України / Ред. В. Ф. Погорілко, М. І. Ставнійчук. – К.: Парламентське видавництво, 2013. – 383 с.
3. Ворона В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні: [монографія] / В. Ворона. — Х. : Магістр, 2018. — 184 с.
4. Гелд Д. Демократія та глобальний устрій / Дейвід Гелд ; пер. О. Юдін, О. Межевікіна ; відп. ред. О. Юдін. - К. : Port-Royal, 2015. - 358 с.
5. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн. Підручник. – Чернівці: Рута, 2001. – 431 с.
6. Демократичний потенціал пропорційних виборчих систем / С. Конончук, О. Ярош, С. Горобчишина. – К, 2019. – 80 с.
7. Закон України «Про політичні партії в Україні». — К. : Парламентське вид-во, 2006. — 24 с. — (Бібліотека офіційних видань).
8. Kosach, I., Shaposhnykov, K., Chub, A., Yakushko, I., Kotelevets, D., Lozychenko, O. Regulatory policy in the context of effective public governance: evidence of Eastern European Countries. *Cuestiones Políticas*. ene-jun2022, Vol. 40 Issue 72, <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37773>
9. Маргасова В.Г., Косач І.А. Інституалізація екологічної безпеки на засадах комплексного підходу до формування механізмів публічного управління. *Право та державне управління. Збірник наукових праць*. 2021. №2. С.325-330. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/49.pdf
10. Михайловська О.В., Косач І.А., Філіпова Н.В. Інституційні засади формування сучасних організаційних структур в публічному управлінні. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2021. Випуск 24. С.168-172.
11. І Косач, О Кулик. Державно-приватне партнерство як інструмент реалізації проєктів інфраструктурної розбудови. *Наукові інновації та передові технології*, 2022, №12, С.152-161
12. І. Косач. Запобігання корупції в органах державної влади в контексті економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету* 2022, № 2, Том 2.С.236-241.

13. Kosach, I., Duka, A., Starchenko, G., Myhaylovska, O., Zhavoronok, A. (2020). Socioeconomic viability of public management in the context of European integration processes. *Administratie si Management Public*, 35, 139-152. DOI: 10.24818/amp/2020.35-09

Допоміжна:

1. Антонова О. Р. Вплив неурядових організацій на проведення парламентських виборів: форми участі та концептуальні засади / О. Р. Антонова // Наукові праці Чорноморського держ. ун-тету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Державне управління. – 2012. – Т. 202. – Вип. 190. – С. 80–84. 64.
2. Антонович М. М. Виборче право в Україні та проблеми його відповідності міжнародним стандартам / М. М. Антонович // Наукові записки НаУКМА. – 2014. – Т. 31 : Політичні науки. – С. 42–47.
3. Галус О. О. Становлення і розвиток інституту виборів в Україні / О. О. Галус // Університетські наукові записки. – 2013. – № 4 (48). – С. 36–41.
4. Гончарова О. С. Абсентеїзм як феномен політичного процесу / О. С. Гончарова // Сучасне суспільство. – 2013. – Вип. 1. – С. 40–47.
5. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою: лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті.- К.,2006.
6. Католик Я. Б. Виборча система України в контексті трансформації політичної системи: проблеми та напрямки реформування / Я. Б. Католик // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – Одеса : Астрапринт, 2011. – Том 16. – Вип. 10 : Сер. «Соціологія, політологія». – С. 807–814.
7. Ковальчук В. Б. До легітимації державної влади через демократичні вибори: досвід вітчизняного конституціоналізму / В. Б. Ковальчук // Держава і право. – 2020. – № 47. – С. 138–143.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (зі змінами).
2. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/742-18/paran2#n2>
3. Закон України «Про статус народного депутата України» від 21 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17 (зі змінами).
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус народного депутата України» від 28 лютого 2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/836-18/paran2#n2>
4. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – Ст. 44.
5. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65 (зі змінами).
6. Закон України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 37 – 38. – Ст. 366 (зі змінами).